

Kateryna Kalytkon runous sodan keskellä

Kateryna Kalytko on ukrainalainen runoilija ja kääntäjä. Hän on julkaissut kymmenen runokokoelmaa ja tehnyt lukuisia käännöksiä bosniahertsegovinalaisesta kirjallisuudesta. Kalytkon vuoden 2021 kokoelma *Orden movtšalnyts* (”Vaikenemiseen vannoutuneiden naisten sääntökunta”) julkaistiin yhteistyössä tunnetun taiteilijan Kateryna Kosjanenkon kanssa, joka piirsi kirjaan kuusi naismuotokuvaa. Vuonna 2023 *Orden movtšalnytsista* myönnettiin Taras Ševtšenkon kansallinen palkinto, joka on korkein Ukrainan valtion myöntämä kulttuurista ja taiteita koskeva huomionosoitus. Venäjän aloittama täysimittainen hyökkäyssota Ukrainassa Kalytko on ollut aktiivinen vapaaehtoisen maanpuolustuksen parissa, järjestänyt ja toimittanut humanitaarista ja sotilaallista apua.

Kalytkon runoutta voi visualisoida Kosjanenkon maalausten kautta. Kosjanenkolla klassinen ikonografia yhdistyy arkisiin aiheisiin; Kalytkon runoissa konkreettinen yhdistyy fantasitiseen ja saa myyttisiä sekä raamatullisia sävyjä. Yhdistelmä luo hämmentävän kielen, joka ilmaisee kokemusta elämisestä sodan kanssa. Tässä käännöksenä julkaistu runo on peräisin Kalytkon uusimmasta runokokoelmasta *Ljudy z dijeslovamy* (”Ihmiset ja teonsanat”, 2022). Kokoelma oli jo päätetty julkaista, kun Venäjän suurhyökkäys alkoi, mutta vuoden 2022 helmikuun 24. päivän jälkeen valmis käsikirjoitus hajosi, kuten Kalytko haastatteluissaan kuvaa, ja julkaistiin myöhemmin täydennettynä uusilla teksteillä, joista osa oli raakoja, impulsiivisia ja ”ihottomia”.¹ Kalytkon mukaan olennainen osa runoilijan työtä sodan aikana on puhua ja kirjoittaa, vaikka tuntisi itsensä avuttomaksi ja sanattomaksi. Se on tärkeää yhteiskunnalle, joka tarvitsee uutta kieltä selviytyäkseen uudeltaisesta todellisuudesta.

Viitteet

¹ Kalytkon haastattelu on luettavissa osoitteessa: <https://www.meridiancz.com/blog/liudy-z-dieslovamy-vykhodyt-nova-zbirka-virshiv-kateryny-kalytko-pro-viynu-doviru-i-pam-iat/>

Aseiden tuhovoiman suoran havainnoinnin
seitsemäntenä päivänä
aloin taas hämmästellä kieltä.
Linnunkaltaista itsepäisyyttä, jolla
vanhempi populaatio siirtää nuoremmalle
huulilta huulille
juuri tämän, miljoonien kurkkujen lämmittämän
taidon käyttää
puheapparaattia yhdessä
pysyvien oleskelupaikkojen,
pitkien paluumatkojen
ja viimeisen puolustuslinjan
lempeiden koordinaattien kanssa.
Henkilön joka tulipalon keskellä puhuu
ensivaikutelma on outo –
merenneitona ui laivan ääreen
todistamaan haaksirikkoa.
Mutta sitten – ihmeen ylväys ja yksinkertaisuus
ilmenee kirkkaana ja terävänä:
huulet liikkuvat.
Henkilö puhuu.
Hänen kielensä – sinun.

Alkuperäinen ukrainankielinen runo julkaistu kokoelmassa *Ljudy z dijeslovamy* (Tšernivtsi: Meridian Czernowitz, 2022), s. 94. Suomentanut: Matti Kangaskoski ja Natalya Bekhta.

Matti Kangaskoski, Helsingin yliopisto
Natalya Bekhta, Tampereen yliopisto